

Rudyard Kipling — Bogomil Udovič:

Pooreeska bisara.

Little Blind Fish, thou art marvelous wise,
Little Blind Fish, who put out thy eyes?
Open thy ears while I whisper my wish —
Bring me a lover, thou little Blind Fish.

The Charm of Bisara.

(Ribica slepa, ti si čudovito modra,
Ribica slepa, kdo ti je iztaknil oči?
Odpri ušesa, da ti povem svojo željo —
Dobi mi ljubega, ti ribica slepa.

Bisarin zagovor.)

Nekateri domačini pravijo, da je bisara doma onstran Kuluja, kjer se nahaja tisti enajst palcev debeli tempeljski safir. Drugi pa pravijo, da je bila narejena v hudičevi skrinji v Ao-Chungu v Tibetu, in jo je ukradel neki Kafir, njemu neki Gurkha, temu zopet neki Lahouli, njemu neki „Khitmatgar“¹, ta pa jo je prodal nekemu Angležu, tako da je izgubila vso moč. Kajti da pooreeska bisara zares učinkuje, mora biti ukradena — če mogoče s prelivanjem krvi — toda na vsak način ukradena.

Vse te govorice, kako je prišla bisara v Indijo, so napačne. Narejena je bila v Pooreeju pred veki — kako, bi se dala napisati cela knjižica — ukradla jo je neka svetiška plesalka za svojo rabo, in nato je šla iz rok v roke vedno proti severu, dokler ni dospela v Haulé — zmeraj pod imenom: pooreeska bisara. Ima obliko drobne štirioglate škatljice, v katero je na zunanji strani vdelenih osem malih balasovih rubinov². V škatljici, ki ima pokrov na vzmet, je brezoka ribica, izrezljana iz neke vrste črne blesteče se orehovine in zavita v odrezek obledele zlate tkanine. To je pooreeska bisara, in rajši primi kraljevo kobro v roke, nego bi se dotaknil pooreeske bisare.

Vse čarovnije so zastarele in odpravljene, samo v Indiji ne, kjer se kljub svetli, peneči se stvari, ki se imenuje „civilizacija“, nič ne

¹ Mohamedanski sluga, ki streže pri mizi.

² Neka vrsta rubinov rožnate barve.

izpremeni. Vsak človek, ki pozna pooreesko bisaro, vam lahko pove, kakšne moči ima — seveda vedno le, če je bila pošteno ukradena. To je edini zanesljivi ljubezenski čar v deželi, ki točno učinkuje, poleg še enega. (Tega ima neki nizamski konjenik v kraju, imenovanem Tuprani, natanko severno od Hajderabada.) Na to se je zanesti kakor na istino. Pojasni pa naj stvar kdo drugi.

Če pa bisara ni bila ukradena, temveč darovana, kupljena ali najdena, se obrne moč bisare v treh letih proti imetniku in ga tira v pogubo ali pa v smrt. To je druga istina, ki jo lahko razložite, kadar utegnete, tačas pa se lahko temu smejete. Za enkrat je bisara varna na vratu ponija, ki vozi ekko¹, v višnjem traku bisernega niza, da ga varuje urokov. Če ga voznik kdaj najde in ga bo nosil s sabo ali daroval svoji ženi, me prav skrbi zanj.

Leta 1884. jo je imela neka prav grda, golšasta gorskokulijska ženska v Theogu. Jaz sem prišel s severa v Simlo, predno jo je kupil Churtonov khitmatgar in jo prodal Churtonu, ki je zbiral kurioznosti, za trikratno srebrno vrednost. Sluga ni vedel, kaj je prodal, gospodar pa tudi ne. Toda nekdo, ki je pregledal Churtonovo zbirko. Churton — bil je — mimogrede omenjeno, vladni podkomisar — je vedel in molčal. Bil je Anglež, toda vedel je, kaj je treba verjeti. S tem je pokazal, da se je razlikoval od večine Angležev. Vedel je, da je nevarno, imeti sploh kaj opraviti z malo škatljico, naj že njena moč bedi ali spi, zakaj nezaželjena ljubezen je strašno darilo.

Pack — „molj“ smo ga imenovali mi — je bil v vsakem oziru grd majhen mošt, ki je gotovo po pomoti prilezel v armado. Bil je tri palce večji nego njegov meč, toda niti polovico toliko močan. In meč je veljal petdeset šilingov ter je bil tovarniško delo. Maral ga ni nihče, in mislim, da je bila njegova pritlikavost in ničevost kriva, da se je tako brezupno zaljubil v Miss Hollis, ki je bila blaga in ljubezniva in je merila pet čevljev sedem palcev v svojih čevljih za tenis. On ni bil zadovoljen samo s tem, da se je tiho zaljubil, temveč se je lotil stvari z vso silo svoje klaverne pritlikavosti. Če bi ne bil tako zopern, bi ga lahko pomilovali. Pack se je bahal, jezil, razburjal, begal gori in doli in se skušal prikupiti njenim velikim, mirnim sivim očem, — toda zaman. To je bil eden tistih slučajev, na kakršne nalletite celo v tej deželi, kjer se ljudje ženijo po zakoniku —, slučaj zares slepe enostranske ljubezni, ki ni imela niti najmanjšega upanja, da bi bila vračana. Miss Hollis je gledala nanj kakor na kak mrčes, ki leze po poti. Da bi postal več nego stotnik, ni imel upanja pa tudi ne dovolj bistroumnosti, da bi si drugače pomogel do kakega vinarja. Taka ljubezen, kakor je bila njegova, bi v postavnem možu vzbujala

¹ Ekko = lahek voziček na dveh kolesih.

sočutje; v dobrem človeku bi bila vzvišena; v takem pa, kakršen je bil Pack, je bila samo nadležna.

Do tod verjamete skoraj vse. Ne boste verjeli sledečega. Churton in mož, ki je vedel, kaj je bisara, sta skupaj zajtrkovala v simelskem klubu. Churton se je pritoževal splošno nad življenjem. Njegova najboljša kobila v hlevu se je zvrnila po hribu in si zlomila hrbet; njegove sodbe je višje sodišče zavrnilo večkrat nego bi smel pričakovati kak podkomisar, ki osem let služi; imel je mrzlico, bolela so ga jetra in pretekle tedne je bil duševno ves pobit. Z eno besedo: studilo se mu je življenje in upadel mu je ves pogum.

Obednica simelskega kluba ima, kakor vsakdo ve, dva dela, ki sta ločena po umetnem loku. Če se, vstopivši, obrnete na levo in sedete za mizo pod okno, ne morete videti, ako kdo pride, krene na desno in sede za mizo na desni strani loka. Čudno pa je dovolj, da sliši vsako vašo besedo, ki jo izgovorite, ne samo ta, drugi obedovalec, temveč tudi služe za zaslonom, izza katerega prinašajo obede. To velja vedeti; odmeven prostor je past, pred katero je treba svariti.

Napol v šali, napol v nadeji, da mu bo verjel, je pripovedoval mož, ki je vedel, kaj je bisara, Churtonu pripovedko o pooreeski bisari, samo bolj na dolgo, nego jaz tukaj. Končal je z nasvetom, naj Churton brž vrže tisto škatljico po hribu in da bo videl, če ne ginejo ž njo vse neprilike. Za navadna ušesa, angleška ušesa, je ta pripovedka samo zanimiv prispevek k folklori. Churton se je smejal, rekel, da se po jedi in pijači počuti bolje, in je odšel. Pack je jedel in pil sam na desni strani loka in je slišal vse. Bil je skoraj brez uma radi svoje zatelebanosti v Miss Hollis, tako da se je vsa Simla smejala.

Čudno je, da je človek, ki brezumno sovraži ali ljubi, pripravljen tudi brezumno ravnati, da bi ustregel svojim čustvom. Za denar ali oblast bi tega ne storil. Gotovo bi Salomon Aštaroti in drugim takim damam z nenavadnimi imeni ne bil zidal oltarjev, da ni imel neprilik v svoji „zenani“ in nikjer drugje. Toda to ne spada semkaj. Resnica pa je bila, da je Pack drugi dan obiskal Churtona, ko ga ni bilo doma, pustil svojo karto in ukradel pooreesko bisaro izpod poveznika na kaminu. Ukradel kakor tat, kar je Pack po naravi res bil. Tri dni nato je bila vsa Simla elektrizirana ob novici, da je Miss Hollis uslišala Packa — to ničasto podgano, Packa! Ali hočete še kak jasnejši dokaz nego je ta? Pooreeska bisara je bila ukradena in je učinkovala kakor vedno, kadar je bila pridobljena po nepostavni poti.

Trikrat ali štirikrat v življenju je človek opravičen vtikati se v zadeve drugih ljudi in igrati usodo.

Mož, ki je poznal bisaro, je čutil, da je opravičen. Toda verjeti in delati po veri, to je dvoje popolnoma različnih stvari. Nesramna

zadovoljnost, s katero se je Pack postavljaj ob strani Miss Hollis in očitno Churtonovo ozdravljenje od jetrne bolezni, brž ko je pooreeska bisara prešla, sta moža podžgala, da se je odločil. Razložil je stvar Churtonu, Churton pa se je smejal, ker ni bil vzgojen tako, da bi mogel verjeti, da ljudje, ki so pri indijski vladi, kradejo — najmanj pa take malenkostne stvari. Toda čudež, da je Miss Hollis uslišala to šivanko, Packa, ga je pripravil do tega, da se je odločil, ukreniti kaj na svoj sum. Trdil je, da bi samo rad izvedel, kam je izginila srebrna, z rubini okrašena škatljica. Zakaj moža, ki je v listi indijske vlade, ni mogoče obdolžiti tatvine. Če pa opleniš njegovo sobo, si sam tat. Mož, ki je poznal bisaro, je pregovoril Churtona, da se je odločil za vlom. Če ne najde ničesar v Packovem stanovanju ... toda kaj bi se zgodilo v tem slučaju, ni dobro misliti.

Pack je šel na ples v Beumore — Beumore je bil takrat še Beumore in ne uradno poslopje — ter je petnajst valčkov od dvaindvajsetih plesal z Miss Hollis. Churton in mož, ki je poznal bisaro, sta vzela vse ključke, kar sta jih mogla dobiti v roke, ter šla na Packovo stanovanje v hotel, prepričana, da njegovih slug ne bo doma. Pack je bil skopa duša. Niti poštene blagajnice si ni preskrbel, kamor bi del svoje papirje, temveč neko imitacijo, kakršne delajo domačini, in ki jo kupiš za deset rupij. Odpreti se je dala z vsakim ključem in tu na dnu, pod Packovo zavarovalno polico, je ležala pooreeska bisara.

Churton je prerekel Packu vse mogoče, vtaknil bisaro v žep in šel z možem, ki je poznal bisaro, na ples. Prišel je ravno k večerji in je videl v očeh Miss Hollisove začetek konca. Po večerji je dobila histeričen napad, in njena mama jo je spravila domov.

Na plesni večer si je Churton, z nesrečno bisaro v žepu, zvinil nogo na stopnicah, ki drže na staro drsališče, in ga je bilo treba godrnjajočega spraviti z vozom domu. Na pooreesko bisaro ni verjel, dasi je tako očitno pokazala svojo moč, temveč je poiskal Packa in ga ozmerjal z grdimi priimki, med katerimi je bil „tat“ najmilejši. Pack jih je vtaknil z nervoznim nasmehom pritlikavca, ki mu manjka srca in telesa, da bi žalitve zameril, in je šel svojo pot. Javnega škandala ni bilo.

Teden pozneje je Miss Hollis Packa odslovila. Rekla je, da se je zmotila v svojem srcu. Tako je odšel Pack v Madras, kjer ne more napraviti mnogo škode, tudi če živi toliko časa, da postane polkovnik.

Churton je zahteval na vsak način, da sprejme mož, ki je poznal bisaro, pooreesko bisaro v dar. Mož jo je vzel, šel precej na cesto, našel ponija z bisernim nizom na višnjevem traku, privezal bisaro na notranji strani ovratnice s koncem traku od čevljev in zahvalil boga, da se je rešil nevarnosti. Zapomnite si, da pooreske bisare ne smete

razdreti, če jo kdaj najdete. Zakaj, — vam ravno zdaj ne utegnem razložiti, toda moč leži v leseni ribici. Mister Gubernatis ali Max Müller vam lahko več povesta o tem nego jaz.

Porečete, da je ta povest izmišljena. Dobro. Če naletite kdaj na majhno, srebrno škatljico z vdelanimi rubini, sedem osmin palca dolgo in tri četrtine palca široko, s temnorjavo v zlato tkanino zavito leseno ribico v njej, obdržite jo. Obdržite jo tri leta in potem uvidite sami, če je moja povest resnična ali ne.

Še boljše je, če jo ukradete kakor Pack, in kesali se boste, da se niste umorili precej iz početka.

Anton Debeljak:

Vsakdanje čudo.

Iste dromedarske krivulje obzorja,
iste vratolomne slapove pogorja,
iste griče skromne, grmičevje gledam:
vedno drugačne.

Dan za dnem taisti vršac temnokodri
koplje teme drzno v sijajini modri,
vselej ena vodi vijuga se struga:
slednji hip druga.

Sivi Prótej, ôtok nebesne gladine,
žar-čarovnik, stvarnik prelestne mladine:
čudim se vseliki naravi, veliki,
vekomaj novi.

